

Läkemedelsföretagens hänsynslösa profitbegär avslöjas

Recenserad bok: Dödliga mediciner och organiserad brottslighet,
Hur läkemedelsindustrin har korruperat sjuk- och hälsovården.

Författare: Peter C. Gøtzsche

Förlag: Karneval förlag (444 sidor), 2015 på svenska. 2013 på danska.

Peter C. Gøtzsche är specialisläkare i internmedicin och professor i klinisk försöksdesign och analys vid Köpenhamns Universitet. Han är en av grundarna av Cochrane-samarbetet och föreståndare för dess nordiska gren i Köpenhamn. Detta globala nätverk av oberoende forskare arbetar med att ta fram evidensbaserad läkemedelsinformation. Gøtzsche var också under några år i mitten på 1970-talet anställd på Astra, först som läkemedelskonsult sedan som produktchef.

I USA och Europa är läkemedel den tredje vanligaste dödsorsaken efter hjärt-kärlsjukdomar och cancer. Gøtzsches berättelser om orsakerna till detta är djupt skakande. I boken ges otaliga exempel på hur läkemedelsbranschen köper läkare, redaktörer för medicinska tidskrifter och patientföreningar. På så vis förvandlas medicinen från en verksamhet med målet att förbättra hälsan till en handelsvara med syfte att maximera profiten.

De stora läkemedelsföretagen är ofta inblandade i dessa skumraskaffärer. Det rör sig om ofattbart stora summor pengar. En del av företagen har också fått böta eller betala förlikningssummor på hundratals miljoner

ibland miljarder dollar för sina brottsliga affärsmetoder.

Företaget Purdue Pharma fick 2007 böter på 635 miljoner dollar för att ha påstått att OxyContin (långtidsverkande oxikodon) var mindre vanebildande, missbrukades mindre och mer sällan medförde abstinensbesvär jämfört med andra opiater. Företaget medgav att det ljugit för läkare och patienter om preparatets risker för att öka försäljningen. Läkemedlet gick under smeknamnet ”hillbilly heroin”, blev populärt bland missbrukare och ledde till att ett stort antal personer dog. Många var inte missbrukare utan dog av ren otur i en överdos. Ledaren för det amerikanska missbrukscentret ansåg att människor från läkemedelsföretaget var langare, likafullt som langarna på gatan.

Gøtzsche ger flera exempel på hur myndigheter som det amerikanska läkemedelsverket FDA och den europeiska läkemedelsmyndigheten EMA korrumpas.

Sverige har inte varit förskonat från korruption varken från läkemedelsföretag eller tillstånds-/tillsynsmyndighet.

Ett exempel: Det antidepressiva medlet fluoxetin godkändes i Sverige

efter mutor. En oberoende expert granskade den kliniska dokumentationen för det svenska läkemedelsverkets räkning. Experten hade först inte mycket till övers för läkemedlet och skrattade vid tanken på att det skulle godkännas. Experten föreslog dock själv efter ett andra möte att 20 000 dollar var en rimlig summa för ett snabbt godkännande som skatteverket inte behövde veta något om då det skulle skötas från Genève. Experten krävde också att företaget skulle ta fram en anseelig mängd pengar för att stödja forskningen på hans avdelning. Eftersom den korruperade psykiatern inte var offentliganställd kunde han inte åtalas. Den svenska korruptionslagstiftningen skall ha ändrats efter detta.

Speciellt allvarligt är det när ansedda medicinska tidskrifter också dras in i läkemedelsbranschens profitbegär. En medicinsk tidskrifts impact factor är det genomsnittligt antalet citeringar per år av artiklar som publicerats under de föregående två åren. En hög impact factor höjer en tidskrifts status. Därför iscensätter företag spökskrivna sekundärpublikationer för att öka antalet citeringar och höja impact factorn men också för att öka särtrycksförsäljningen. Denna försäljning har stor betydelse för en medicinsk tidskrifts ekonomi. Det händer att företagen när de skickat in en artikel ringer till tidskriften och säger att de kommer att köpa särtryck om artikeln blir antagen. Tala om mutor.

Att vidga indikationerna för vad som är sjukdom ökar försäljningen av läkemedel. Rörande psykiska sjukdo-

mar har detta blivit mycket påtagligt under senare decennier. Antipsykotiska läkemedel var de mest sålda läkemedlen i USA 2009 medan antidepressiva kom på fjärde plats.

Diagnosen ADHD (Attention Deficit Hyperactivity Disorder) är en uppmärksamhets- och hyperaktivitetsstörning, som kraftigt har ökat under de senaste decennierna. I boken anges att ADHD-medicin orsakar bipolär sjukdom hos 10 procent av barn som behandlas med denna medicin. Om detta är riktigt är det mycket allvarligt och borde leda till betydligt strängare indikationer om och när eventuellt ADHD-mediciner skall ges i varje fall till barn och ungdom.

Följande exempel kan man skratta åt men visar samtidigt hur absurd situationen kan bli när det gäller försök att från ett läkemedelsföretags sida få visa beteenden klassade som sjukdom.

Ett amerikanskt läkemedelsföretag genomförde ett försök med att behandla tvångsmässig shopping med citalopram – ett medel mot depression. En betald konsult för företaget framträdde i morgonprogrammet Good Morning America och sa till TV-tittarna att så många som 20 miljoner amerikaner, varav 90 procent var kvinnor, kunde ha denna nya sjukdom. 80 procent av de tvångsmässiga shopparna som behandlats med citalopram hade minskat sina inköp enligt konsulten/experten. Den enorma publicitet som följde tvingade American Psychiatric Association att gå ut och tala om att man inte tänkte lägga till en sådan sjukdom i den psykiatriska diagnosmanualen DSM (Diagnostic and Sta-

tistical Manual of Mental Disorders).

Bokens kapitel om psykiatrin och psykofarmaka innehåller vissa uttalanden om psykiatriska diagnoser och deras orsaker och behandling som jag vill sätta vissa frågetecken för. Jag tror att det är viktigt att i sammanhanget också påpeka att många patienter med svåra psykiatriska sjukdomstillstånd behöver sina antipsykotiska eller antidepressiva läkemedel.

Författaren har i sina avslutande texter konkreta förslag på hur läkare, patientorganisationer, medicinska tidskrifter med flera skall kunna värja sig mot ekonomiska lockelser från läkemedelsindustrin. Gøtzsche anser att rörande de många läkemedelsrelaterade dödsfallen bär läkemedelsmyndigheterna ett stort ansvar. De bör avslå betydligt fler läkemedelsansökningar

och kräva tillräckligt många säkerhetsdata.

Att skriva en bok om läkemedelsindustrins hänsynslösa jakt efter ekonomisk profit med ödesdigra konsekvenser på människors liv och hälsa kräver djup insikt, kunskap och erfarenhet i ämnet men också personligt mod. Jag tycker att Gøtzsche genom sin bok visat att han har dessa egenskaper. Dessutom är språket rättframt och rakt på sak. Ämnet är starkt konfliktfyllt där intressen står mot varandra. Många väljer då att vara tysta. Jag tror tvärtom att det i vårt land är nödvändigt att läkare, fackförbund, Läkemedelsverket, Socialstyrelsen med flera tar tag i dessa problem för att sedan komma fram med konkreta förslag på lösningar. En bra början är att läsa Gøtzsches bok.

Jan Halldin

leg läk, med dr

jan.halldin@gmail.com